
Euroopa Liidu kohtuasjade kokkuvõte juuni 2020

Kohtuasjad, kus Eesti on esitanud seisukoha:

- **C-429/19**: Remondis (eelotsus – avaliku sektori üksuste vahelised koostöölepingud)
- **C-618/19**: Ge.Fi.L. (põhistatud määrus – teenuse osutamise üleandmine ilma hankemenetlust korraldamata)

Olulisemad EL Kohtu lahendid ja kohtujuristi ettepanekud:

- **C-924/19 PPU ja C-925/19 PPU**: Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság (eelotsus – transiiditsoonis elavate rahvusvahelise kaitse taotlejate õiguslik olukord)
- **C-206/19**: KOB (eelotsus – kinnisasja omandamisel kodakondsuse alusel diskrimineerimine)
- **C-74/19**: Transportes Aéreos Portugueses (eelotsus – korda rikkuv lennureisija kui erakorraline asjaolu)
- **C-78/18**: Euroopa Komisjon vs Ungari (liikmesriigi kohustuste rikkumine – kapitali vaba liikumise piiramine)
- **C-754/18**: Ryanair Designated Activity Company (eelotsus – ELi kodaniku pereliikme alaline elamisluba)
- **C-762/18 ja C-37/19**: Varhoven kasatsionen sad na Republika Bulgaria (eelotsus – õigus saada hüvitist põhipuhkuse eest töölt õigusvastase vabastamise korral)

Kohtuasjad, kus Eesti on esitanud seisukoha:

C-429/19: Remondis (eelotsus – avaliku sektori üksuste vahelised koostöölepingud)

Euroopa Kohtu otsus, 4. juunil 2020

Rhein-Mosel-Eifeli piirkonna jäätmekäitlusühing ja Neuwioldi maakond olid sõlminud koostöökokkuleppe, mille kohaselt jäätmekäitlusühing oli kohustatud tarnima igal aastal kindlaksmääratud koguse jääkjäätmehääl maakonnale, et viimane neid mehhaanilis-bioloogilise töötlemise jaamas töötleks. Remondis on jäätmete töötlemisega tegelev eraettevõtja, kes vaidlustas selle kokkuleppe põhjusel, et koostöö puudub ning see olukord kujutab endast riigihanget, mille kohta tuleb avaldada hanketeade. Saksamaa kohus küsis, kas direktiivi 2014/24 (riigihangete kohta) kohaselt saab olla avaliku sektori koostööga tegemist siis, kui enda haldusterritooriumil avalikes huvides oleva ülesande eest vastutav avaliku sektori hankija ei täida ise täies mahus seda ülesannet, mis on riigisisese õigusega ainuisikuliselt talle pandud ja mis hõlmab mitme tööetapi täitmist, vaid tellib tasu eest ühe nõutud tööetapi täitmise teiselt temast sõltumatult avaliku sektori hankijalt, kes on enda haldusterritooriumil samuti vastutav selle avalikes huvides oleva ülesande eest.

Euroopa Kohus sedastas, et kuigi direktiivis 2014/24 ei ole mõiste „koostöö“ määratletud, saab selle tuletada tõlgendamise teel, mille kohaselt koostöö peab tuginema koostöökontseptsioonile. Sellega viidatakse selliselt kehtestatud või rakendatud koostöö tegelikkuse nõudele, millest järeldub, et **kõigi lepingupoolte ühine osalemine koostöökokkuleppes on möödapääsmatu kindlustamaks, et avalikud teenused, mille osutamist nad peavad tagama, on täidetud**. Seda tingimust ei saa täidetuks lugeda, kui teatavate lepinguosaliste ainus panus piirdub pelgalt kulude hüvitamisega. Kui see piirduks pelgalt kulude hüvitamisega, siis ei saaks niisugust „koostööd“ kuidagi eristada „riigihankest“.

Kohus leidis, et ainuüksi asjaolu, et mõlemad lepingupooled on ise ametiasutused, ei välista hanke-eeskirjade kohaldamist. Samas avaliku sektori üksuste vahelise koostöö edasiarendamisel on olemuslik koostöömõõde, mis riigihankemenetluse puhul puudub. Koostöökokkuleppe ettevalmistamine eeldab seda, et lepingu sõlmimist kavandavad avaliku sektori üksused määravad ühiselt kindlaks oma vajadused ning lahendused nende saavutamiseks. Seevastu riigihankemenetluse puhul on selline vajaduste hindamine reeglina ühepoolne. Sellest järeldub, et **avaliku sektori üksuste vahelise koostöö olemasolu põhineb strateegial, mis on koostööpartnerite jaoks ühine ning eeldab, et avaliku sektori hankijad ühendavad oma jõud avalike teenuste osutamiseks**.

Kohtu hinnangul põhikohtuasjas aga ei näi ilmnevat, et lepingu sõlmimine oli jäätmekäitlusühingu ja maakonna koostöö tulemus. Selle lepingu ainus eesmärk näib olevat tasu eest teenuse saamine, mistõttu ei saa põhikohtuasjas arutluse all olev hankeleping kuuluda direktiivi 2014/24 erandi alla. Seda peab siiski eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima.

Euroopa Kohtu otsus on kättesaadav [siit](#).

C-618/19: Ge.Fi.L. (põhistatud määrus – teenuse osutamise üleandmine ilma hankemenetlust korraldamata)

Euroopa Kohtu määrus, 30. juunil 2020

Ge.Fi.L. on äriühing, kes tegutseb mõningate Itaalia maakondade eest sõidukimaksude haldamise tugiteenuste sektoris. Ge.Fi.L. esitas kaebuse selle peale, et Campania maakond usaldas Automobile Club d'Italiale (ACI) tasu eest teatavate sõidukimaksu haldamisega seotud teenuste osutamise ilma, et oleks enne seda hankemenetlust korraldanud. Itaalia kohus küsis, kas selline Itaalia seadus, mis lubab kohalikul omavalitsusel anda tasu eest mootorsõidukimaksu haldamisega seotud teenuste osutamise ühele majandusliku eesmärgita avalik-õiguslikule üksusele otse, ilma hankemenetlust korraldamata, on kooskõlas direktiiviga 2014/24 (riigihangete kohta).

Kõigepealt märkis Euroopa Kohus, et avaliku sektori üksuste vahelised koostöökokkulepped on riigihangete direktiivi kohaldamisalast välistatud vaid direktiivis 2014/24 märgitud tingimustel. Seega muudel juhtudel on tegemist riigihankelepingutega. Leping, mis on sõlmitud rahalistes huvides, kujutab endast riigihankelepingut, kuna lepingu seotus rahaliste huvidega tähendab, et hankija, kes sõlmib riigihankelepingu, saab lepingu alusel vastutasuna soorituse, mis sisaldab selle hankija jaoks otsest majanduslikku huvi. Seevastu avaliku sektori üksuste vaheliste koostöökokkulepete eesmärk on tagada, et avalikud teenused oleksid täidetud, sellise koostöö täideviimine peab toimuma üksnes avalikes huvides ning sellise koostööga seotud tegevusest tohib avatud turul toimuda alla 20 protsendi.

Euroopa Kohus leidis, et avaliku sektori üksuste vaheline koostöö peab tuginema koostöökontseptsioonile, millega viidatakse koostöö tegelikkuse nõudele. **Lepinguosaliste ühine panustamine koostöösse tagab selle, et avalikud teenused, mille osutamist nad peavad tagama, oleksid täidetud. Seda tingimust ei saa lugeda täidetuks, kui teatavate lepinguosaliste ainus panus piirdub pelgalt kulude hüvitamisega.** Kui see piirduks pelgalt kulude hüvitamisega, siis ei saaks niisugust „koostööd“ kuidagi eristada „riigihankest“. Kohtu hinnangul näib põhikohtuasjas, et selle koostöö ainus eesmärk oli osutada tasu eest teenust. Muid koostöö elemente sellest ei nähtu. Lisaks nähtub asjaoludest veel, et teenuse eest makstav tasu oli isegi kõrgem turuhinnast. Seetõttu ei saa selline koostöö kuidagi kuuluda direktiivist tuleneva erandi alla.

Euroopa Kohtu määrus on kättesaadav [siit](#) (prantsuse keeles).

Olulisemad EL Kohtu lahendid ja kohtujuristi ettepanekud:

C-924/19 PPU ja C-925/19 PPU: Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság (eelotsus – transiiditsoonis elavate rahvusvahelise kaitse taotlejate õiguslik olukord)

Euroopa Kohtu otsus (suurkoda), 14. mail 2020

Liidetud kohtuasjad puudutavad Serbia ja Ungari piiril Röszke transiiditsoonis elavate rahvusvahelise kaitse taotlejate õiguslikku olukorda. Põhikohtuasja kaebajad on rahvusvahelise kaitse taotlejad, kelle taotlused tunnistati vastuvõetamatuks ilma nende sisulise läbivaatamiseta ja kelle kohta tehti väljasaatmisotsus Serbiasse koos ELi sisenemise keeluga. Serbia aga keeldus taotlejaid vastu võtmast, mistõttu otsustas Ungari nad konvoeerida oma kodakondsusjärgsetesse riikidesse, milleks on Iraan ja Afganistan. Ungari kohus esitas selle olukorraga seoses palju küsimusi, mis puudutavad direktiivide 2013/32 (rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta), 2013/33 (rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded) ja 2008/115 (ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel) tõlgendamist.

Euroopa Kohus alustas analüüsi küsimusest, kas otsus, millega muudetakse varasemas tagasisaatmisotsuses nimetatud sihtriiki ja mida saab vaidlustada vaid otsuse teinud haldusasutusele esitatava vaidega, mille peale ei saa kohtusse edasi kaevata, tagab kolmanda riigi kodanikule tõhusa õiguskaitsevahendi ja kas sellistel asjaoludel saab kohus ennast tunnistada pädevaks lahendama tema menetluses olevat kaebust, milles vaidlustatakse sellise muutmise õiguspärasus. Kohus leidis, et sellised **Ungari õigusnormid eiravad õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, kuna need võtavad asjaomaselt isikult võimaluse esitada teda puudutava tagasisaatmisotsuse peale kaebus kohtule**. Liidu õiguse esimuse põhimõte ja hartaga tagatud õigus tõhusale kohtulikule kaitsele panevad eelotsusetaotluse esitanud kohtule kohustuse tunnistada ennast pädevaks läbi vaatama kaebusi, millega vaidlustatakse sihtriigi muutmise õiguspärasus, ning jätta vajaduse korral kohaldamata kõik riigisisised õigusnormid, mis keelavad tal seda teha.

Seejärel hindas kohus küsimust, kas juhul kui otsus jätta varjupaigataotlus läbi vaatamata on tehtud vastuolus liidu õigusega, on menetlev ametiasutus kohustatud põhikohtuasjade kaebajate varjupaigataotlused uuesti omal algatusel läbi vaatama või võivad taotlejad siiski esitada uue varjupaigataotluse, mida ei või tunnistada vastuvõetamatuks kui „korduvat taotlust“ direktiivi 2013/32 tähenduses. Kohtu meelest isegi kui oletada, et riigisisene õigus võimaldab varjupaigaasjades pädeval asutusel uuesti läbi vaadata otsuse, millega tunnistati rahvusvahelise kaitse taotlus liidu õigust rikkudes vastuvõetamatuks, ei nõua liidu õigus siiski, et see asutus vaataks sellise taotluse omal algatusel uuesti läbi. Kohus märkis, et **jõustunud kohtulahendi olemasolu ei takista huvitatud isikul esitamast korduvat taotlust**. Nimetatud direktiivist küll tuleneb, et korduva taotluse võib tunnistada vastuvõetamatuks, kui taotlusest ei ilmne või taotleja ei ole esitanud ühtegi uut asjaolu ega tõendit. **Samas on Euroopa Kohtu sellise otsuse olemasolu, milles tuvastatakse asjaomaste riigisiseste õigusnormide vastuolu liidu õigusega, uus asjaolu rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamisel, mistõttu ei saa seda**

korduvat taotlust läbi vaatamata jätta. Pealegi pärsiks see oluliselt rahvusvahelise kaitse taotlejale antud õiguse tõhusat toimet, kui korduv taotlus võidaks tunnistada vastuvõetamatuks, samas kui esimene taotlus on läbi vaatamata jäetud liidu õigust rikkudes.

Analüüsides mõistet „kinnipidamine“ leidis kohus, et rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamine direktiivi 2013/33 tähenduses on sunnimeede, mis võtab taotlejalt tema liikumisvabaduse ja isoleerib ta ülejäänud elanikkonnast, kohustades teda jääma püsivalt piiratud ja kinnisele alale. Kuigi direktiivis 2008/115 ei määratleta seda mõistet, siis kohtu hinnangul liikmesriigis ebaseaduslikult viibiva kolmanda riigi kodaniku kinnipidamine on samasugune sunnimeede. Lähtudes olukorrast põhikohtuasjas leidis kohus, et **kolmanda riigi kodanikule pandud kohustus jääda püsivalt piiratud ja suletud transiiditsooni, kus tema liikumine on piiratud ja seda kontrollitakse, ning kust ta ei saa seaduslikult vabatahtlikult lahkuda üheski suunas, on vabaduse võtmine, mis on iseloomulik „kinnipidamisele“ nende direktiivide tähenduses.**

Järgmisena vastas kohus küsimusele, kas direktiiviga 2013/32 on vastuolus rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamine transiiditsoonis kauem kui neli nädalat. Liikmesriikidel on õigus kohustada rahvusvahelise kaitse taotlejaid jääma maksimaalselt neljaks nädalaks nende piirile või mõnesse transiiditsooni, et enne taotlejate territooriumile sisenemise õiguse üle otsustamist kontrollida, kas nende taotlus ei ole vastuvõetamatu või kas taotlust ei tule tunnistada põhjendamatuks. Kohus aga rõhutas, et kinnipidamine ei tohi ületada nelja nädalat. **Samas kui rahvusvahelise kaitse taotlejate massiline sissevool muudab võimatuks menetluse kohaldamise, siis võib jätkata menetluste kohaldamist isegi kui on möödunud nelja nädala pikkune tähtaeg, kuid taotlejad tuleb normaalsetel tingimustel majutada piiri või transiiditsooni lähedusse.** Viimane tingimus aga ei tähenda taotlejate kinnipidamist, vaid seda, et igal rahvusvahelise kaitse taotlejal on põhimõtteliselt õigus saada rahalist toetust, mis võimaldab talle eluaseme või majutuse loonusena muus kohas kui kinnipidamiskeskus.

Kohus leidis, et **direktiiviga 2013/33 on vastuolus see, et rahvusvahelise kaitse taotlejat peetakse kinni üksnes põhjusel, et tal puuduvad vahendid oma vajaduste rahuldamiseks.** Samuti on direktiiviga vastuolus see, et rahvusvahelise kaitse taotlejat peetakse kinni, ilma et enne oleks kontrollitud selle meetme vajalikkust ja proportsionaalsust ning ilma et oleks tehtud haldus- või kohtuotsust, milles oleksid ära toodud faktilised ja õiguslikud asjaolud, mille alusel on kinnipidamiskorraldus antud. Lisaks on vastuolus ka see, et liikmesriik ei näe ette mingit kohtulikku kontrolli selle haldusotsuse õiguspärasuse üle, millega antakse korraldus rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamiseks. Teisalt aga direktiiv ei kohusta liikmesriike kindlaks määrama kinnipidamise maksimaalset kestust, tingimusel et riigisisene õigus tagab, et kinnipidamine kestab ainult seni, kuni selleks on õiguslik alus ja kui selle alusega seotud haldusmenetlused viiakse läbi hoolikusega.

Mis puudutab ebaseaduslikult liikmesriigis viibivat kolmanda riigi kodaniku kinnipidamist, siis ei ole asjaolu, et tema suhtes on tehtud tagasisaatmisotsus ja tal puuduvad vahendid oma vajaduste rahuldamiseks, piisav tema kinnipidamiseks. Kinnipidamine võib olla põhjendatud juhul, kui esineb põgenemise oht või kui see kodanik hoiab kõrvale tagasisaatmise ettevalmistamisest või takistab seda. Sellise isiku kinnipidamiseks tuleb teha kirjalik kinnipidamiskorraldus, milles on ära toodud selle aluseks olevad faktilised ja õiguslikud asjaolud, samuti on vaja analüüsida meetme vajalikkust ja proportsionaalsust. Lisaks on oluline, et haldusotsuse õiguspärasuse üle on ette nähtud kohtulik kontroll. Direktiiviga 2008/115 on vastuolus ka see, kui kinnipidamine võib kesta rohkem kui 18 kuud ja jätkuda vaatamata sellele, et väljasaatmist enam ei korraldata või ei tehta seda nõuetekohase hoolsusega.

Lõpuks leidis Euroopa Kohus, et eelotsusetaotlused esitanud kohtul on kohustus tunnistada end juhul, kui ta leiab, et põhikohtuasjade kaebajaid peetakse kinni, pädevaks sellise kinnipidamise õiguspärasust hindama. See kohus võib teha otsuse põhikohtuasjade kaebajate viivitamata vabastamiseks, kui ta leiab, et nende paigutamine Rösztke transiiditsooni kujutab endast kinnipidamist, mis on vastuolus seda küsimust reguleerivate liidu õigusnormidega. Lisaks peab rahvusvahelise kaitse taotlejal olema võimalus vaidlustada otsuseid, mis puudutava muu hulgas materiaalsete vastuvõtutingimuste tagamist. Seega tuleb kohtul tagada, et taotluse menetlemise ajal oleks tagatud taotleja õigus eluasemele, arvestades, et selline majutamine ei või seisneda *de facto* kinnipidamises. Samuti on kohtul liidu õiguse alusel kuni lõpliku otsuse tegemiseni õigus kohaldada esialgset õiguskaitset.

Euroopa Kohtu otsus on kättesaadav [siit](#).

C-206/19: KOB (eelotsus – kinnisasja omandamisel kodakondsuse alusel diskrimineerimine)

Euroopa Kohtu otsus, 11. juunil 2020

KOB on Lätis asutatud äriühing, mille tegevusala on põllumajandus. Äriühingu ainuisikuline esindaja ja juhatuse liige on Saksa kodanik. KOB soovis Lätis omandada põllumajandusmaad, kuid Läti Madona piirkonna vaidekomisjon ei andnud luba kinnisasja omandamiseks, sest Läti õigusnormide kohaselt, kui juriidilist isikut esindab või kontrollib teise liikmesriigi kodanik, peab loa saamiseks olema täidetud kaks tingimust. Esiteks peab välisriigi kodanik ennast Lätis liidu kodanikuna registreerima ja teiseks peab ta tõendama, et tema läti keele oskus on tasemel, mis võimaldaks tal vestelda igapäevaelu ja tööalastel teemadel. Läti kohus küsis, kas selline Läti seadus on kooskõlas ELTL artiklitega 18 (üldine diskrimineerimiskeeld), 49 (asutamisevabadus) ja 63 (kapitali vaba liikumine).

Euroopa Kohus märkis kõigepealt, et liikmesriikides kehtiv omandi õiguslik režiim ei jää välja ei diskrimineerimiskeelu alt ega asutamisevabadust ja kapitali vaba liikumist käsitlevate eeskirjade kohaldamisalast. Seejärel lisas kohus, et kui liikmesriigi meede mõjutab samal ajal mitut põhivabadust, analüüsib kohus meedet põhimõtteliselt üksnes seoses ühega neist vabadustest, kui nähtub, et teised vabadused on esimese suhtes täiesti teisejärgulise tähendusega ja neid on võimalik käsitleda koos. Seega leidis kohus tuginedes põhikohtuasja faktilisele olukorrale, et kõnealune olukord kuulub eelkõige asutamisevabaduse kohaldamisalasse ning Läti õigusnorme tuleb kontrollida üksnes selle vabaduse seisukohast.

Seejärel täpsustas kohus, et iga riigisisest meedet valdkonnas, mis on liidu õiguse tasandil täielikult ühtlustatud, tuleb hinnata ühtlustamise meetme, mitte esmase õiguse sätete alusel. Direktiiv 2006/123 reguleerib teenuseosutajate asutamisevabadust ning täpsemalt näeb ette nõuded, millele liikmesriigi aktid peavad vastama, kui teenuse osutamiseks on vaja luba. Direktiiv annab liikmesriikidele võimaluse teatavatel tingimustel ette näha autoriseerimiskeemi, kuid selline skeem ei tohi olla teenuseosutaja suhtes diskrimineeriv. **Eelkõige on keelatud diskrimineerivad nõuded, mis põhinevad otseselt või kaudselt kodakondsusel, samuti teenuseosutaja osanikele või juht- või järelevalveorganite liikmetele esitatav nõue olla vastava territooriumi resident. Kuna käesolevas asjas nõutud tingimused ei**

ole Läti kodanike suhtes kohaldatavad, tões kohus, et põhikohtuasja õigusnormid toovad kaasa otsese diskrimineerimise kodakondsuse alusel. Järelikult on sellised õigusnormid vastuolus direktiiviga 2006/123.

Euroopa Kohtu otsus on kättesaadav [siit](#).

C-74/19: Transportes Aéreos Portugueses (eelotsus – korda rikkuv lennureisija kui erakorraline asjaolu)

Euroopa Kohtu otsus, 11. juunil 2020

Lennureisija broneeris Transportes Aéreos Portugueses (TAP) lennu Fortalezast (Brasiilia) Oslosse (Norra) ümberistumisega Lissabonis (Portugal). Paraku saabus ta Oslosse u 24-tunnise hilinemisega, sest Brasiilia-Portugali lend tegi Las Palmases (Hispaania) vahemaandumise, et tõsta pardalt maha korda rikkunud reisija, kes oli üht reisijat hammustanud ning teisi reisijaid ja salongitöötajaid rünnanud. Seetõttu jäi lennureisija jätkulennust maha ning ta viidi Oslosse päev hiljem järgmise TAP teostatud lennuga. Lennureisija nõudis hilinenud lennu eest hüvitist, mida aga TAP keeldus maksmast, kuna hilinemise tingis erakorraline asjaolu. Portugali kohtul tekkisid seetõttu küsimused määruse 261/2004 (millega kehtestatakse ühiseeskirjad reisijatele lennureisist mahajätmise korral ning lendude tühistamise või pikaajalise hilinemise eest antava hüvitise ja abi kohta) tõlgendamisel.

Kõigepealt vastas Euroopa Kohus küsimusele, kas reisija häiriv käitumine, mille tõttu õhusõiduki kapten suunab lennu ümber, et see reisija ja tema pagas pardalt maha tõsta, kuulub direktiivist 261/2004 tuleneva mõiste „erakorralised asjaolud“ alla. Kohus meenutas oma väljakujunenud praktikat, mille kohaselt erakorralisteks asjaoludeks võib pidada sündmusi, mis oma olemuselt või põhjuselt ei ole lennuettevõtja tavapärasele tegevusele omased ja väljuvad tema tegeliku kontrolli alt ning sellised asjaolud võivad eelkõige esineda turvalisuse ohustamise korral. **Raskused joores, vägivaldsete või allumatute reisijate vaigistamisel võivad lennundusohutust oluliselt ohustada. Selline olukord ei ole omane lennuettevõtja tavapärasele tegevusele, sest sellist käitumist ei saa käsitada käitumisena, mida võib oodata reisijalt, kes allub kapteni korraldustele.** Samuti ei ole taoline käitumine lennuettevõtja poolt kontrollitav, sest see tuleneb reisijast, kelle käitumine ja reaktsioonid meeskonnaliikmete korraldustele ei ole üldjuhul prognoositavad ning teiseks on õhusõiduki pardal üksnes piiratud vahendid niisuguste reisijate ohjamiseks.

Samas märkis kohus, et see on teisiti juhul, kui selgub, et lennuettevõtja on aidanud asjaomase reisija häirivale käitumisele kaasa või kui see vedaja võis niisugust käitumist ette näha ja võtta asjakohased meetmed hetkel, kui ta sai seda teha ilma suuremate tagajärgedeta lennu kulgemisele, tuginedes niisuguse käitumise ohumärkidele. See võib olla nii, kui lennuettevõtja võtab lennuki pardale reisija, kellel esinevad käitumishäired kas juba enne või siis lennukisse mineku ajal. Niisugusel juhul oleks reisija häiriv käitumine olnud ikkagi ohjatav, mis välistab selle, et seda saaks pidada erakorraliseks asjaoluks. Seda peab aga kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

Seejärel analüüsis kohus, kas lennuettevõtja võib tugineda „erakorralistele asjaoludele“, mis mõjutasid selle lennuettevõtja enda poolt sama lennukiga teostatud eelnevat lendu. Kohtu

hinnangul peab saama tugineda erakorralistele asjaoludele, mis mõjutasid õhusõidukiga teostatud eelnevat lendu, kuid see eeldab seda, et eelnevat lendu mõjutanud asjaolu ja järgnenud lennu hilinemise või tühistamise vahel esineb otsene põhjuslik seos.

Viimasena hindas kohus, kas see, kui lennuettevõtja muudab erakorralise asjaolu tõttu reisija teekonda, kasutades selleks tema enda teostatud lendu, mille tulemusena jõuab reisija kohale esialgu kavandatud päev hiljem, on „vajalik meede“, mis vabastab hüvitise maksmise kohustusest. Kohus leidis, et üksnes juhul, kui ei ole ühtegi vaba kohta mõnel teisel otse- või vahemaandumisega lennul, mis võimaldaks reisijal jõuda lõppsihtkohta varem kui asjaomase lennuettevõtja järgmine lend, või kui teekonna muutmine nõuab lennuettevõtjalt oma ettevõtte suutlikkuse seisukohast asjakohasel hetkel vastuvõetamatuid ohverdusi, saab järeldada, et lennuettevõtja on rakendanud kõiki enda käsutuses olevaid meetmeid, kui ta suunas reisija tema enda järgmisele lennule.

Euroopa Kohtu otsus on kättesaadav [siit](#).

C-78/18: Euroopa Komisjon vs Ungari (liikmesriigi kohustuste rikkumine – kapitali vaba liikumise piiramine)

Euroopa Kohtu otsus (suurkoda), 18. juunil 2020

Euroopa Komisjon palus Euroopa Kohtul tuvastada Ungari kohustuste rikkumise, mis tulenevad ELTL artiklist 63 (kapitali vaba liikumine) ja EL põhiõiguste harta artiklitest 7 (perekonna- ja eraelu puutumatus), 8 (isikuandmete kaitse) ja 12 (ühinemisvabadus). Nimelt Ungari võttis 2017. aastal vastu seaduse välisabi saavate organisatsioonide läbipaistvuse kohta (edaspidi läbipaistvuse seadus), millega on kehtestatud registreerimis-, deklareerimis- ja avalikustamiskohustus teatavatele kodanikuühiskonna organisatsioonidele, kes otse või kaudselt saavad kindlat piirmäära ületavat välisabi, ning milles on ette nähtud võimalus määrata neid kohustusi rikkunud organisatsioonidele karistusi, mis äärmuslikul juhul võivad seisneda nende lõpetamises.

Kõigepealt analüüsis Euroopa Kohus kapitali vaba liikumise piirangut ning märkis, et Ungari läbipaistvuse seadust kohaldatakse piiriülese mõõtmega kapitali liikumise suhtes, mis võib esineda muu hulgas kingi, annetuse, pärandi, laenu, krediidi, tagatise või käenduste vormis, mida annavad füüsilised ja juriidilised isikud. Need meetmeid, mis on kehtestatud kogumis ja millel on sama eesmärk, näevad ette rea kohustusi, mis nende sisu ja koostoimet arvestades takistavad kapitali vaba liikumist. Ühinguid ja sihtasutusi, kes saavad teistest liikmesriikidest või kolmandatest riikidest rahalist abi piirmäära ületavas summas, eristatakse kui „välismaist abi saavaid organisatsioone“. Neid niiviisi stigmatiseerides tekitatakse nende suhtes umbusalduslik õhkkond, mis võib panna teiste liikmesriikide või kolmandate riikide füüsilisi ja juriidilisi isikuid loobuma neile rahalise abi andmisest.

Kohtu meelest ei kohtle läbipaistvuse seaduse sätted kogumis vaadelduna erinevalt mitte ainult neid Ungaris asutatud ühinguid ja sihtasutusi, kes saavad rahalist abi teistest liikmesriikidest või kolmandatest riikidest, võrreldes nendega, kes saavad rahalist abi Ungarist, vaid ka isikuid, kes annavad neile rahalist abi teisest liikmesriigist või kolmandast riigist, võrreldes isikutega, kes annavad seda Ungaris paiknevast elu- või asukohast. **Selline**

erinev kohtlemine rahalise abi kodumaise või „välismaise“ päritolu ja seega abi andvate füüsiliste ja juriidiliste isikute elu- või asukoha alusel kujutab endast kaudset diskrimineerimist kodakondsuse alusel.

Hinnates piirangu põhjendatust, leidis kohus, et rahalise abi saamise läbipaistvuse suurendamist deklareerimis- või avalikustamiskohustuse kaudu võib pidada ülekaalukaks üldiseks huviks, sest see eesmärk parandab kodanike teavitamist sellel teemal ning võimaldab neil avalikus arutelus paremini osaleda. Samas **selle eesmärgiga ei saa põhjendada liikmesriigi õigusnorme, mis lähtuvad põhimõttelisest ja ühetaolisest eeldusest, et igasugune rahaline abi, mida annab teises liikmesriigis või kolmandas riigis asuv isik, ja iga sellist rahalist abi saav kodanikuühiskonna organisatsioon võib juba iseenesest ohustada liikmesriigi poliitilisi ja majanduslikke huve ning selle liikmesriigi institutsioonide ilma sekkumiseta toimimist.** Mis puudutab avaliku korra ja avaliku julgeoleku põhjust, siis ei ole tõendatud, et esineb tõeline, vahetu ja piisavalt tõsine oht, mis kahjustab mõnd ühiskonna põhihuvi ja mis võimaldaks seega tugineda nimetatud põhjustele. Seega on Ungari läbipaistvusseaduse sätetega rikkunud ELTL artiklist 63 tulenevaid kohustusi.

Seejärel analüüsis kohus võimalikku piirangut põhiõiguste hartast tulenevale ühinemisvabadusele ja leidis, et **kõnealused süstemaatilised kohustused võivad panna teistes liikmesriikides või kolmandates riikides elavad annetajad loobuma osalemisest läbipaistvuse seaduse kohaldamisalasse kuuluvate kodanikuühiskonna organisatsioonide rahastamisest ning seeläbi takistada nende organisatsioonide tegevust ja nende poolt taotletavate eesmärkide saavutamist.** Lisaks loovad need Ungaris üldise usaldamatuse õhkkonna kõnealuste ühingute ja sihtasutuste suhtes ning stigmatiseerivad neid. Seega piiravad need õigusnormid õigust hartaga tagatud ühinemisvabadusele.

Samuti saab sätteid, mis kohustavad edastama või lubavad edastada ametiasutustele selliseid isikuandmeid nagu füüsiliste isikute nimi, elukoht või rahalised vahendid ja kui isik ei ole selleks nõusolekut andnud, pidada eraelu riiveks. Lisaks ei võimalda asjaolu, et füüsilised või juriidilised isikud, kelle elu- või asukoht on mõnes teises liikmesriigis või kolmandas riigis ja kes annavad Ungaris asuvatele organisatsioonidele ettenähtud piirmäära ületavat rahalist abi, neid isikuid pidada avaliku elu tegelasteks, et põhjendada nende andmete avalikustamist. Kohus märkis veel, et kuigi eesmärki suurendada ühingute rahastamise läbipaistvust võib pidada üldisele huvile vastavaks, siis juhul, kui selle elluviimine seisneb isikuandmete töötlemises, tuleb järgida ka asjakohaseid töötlemise nõuded, mida aga kohus siinkohal pole tuvastanud, mistõttu piirab see seadus ka õigust isikuandmete kaitsele.

Euroopa Kohtu otsus on kättesaadav [siit](#).

C-754/18: Ryanair Designated Activity Company (eelotsus – ELi kodaniku pereliikme alaline elamisluba)

Euroopa Kohtu otsus, 18. juunil 2020

Ukraina kodanik, kellel oli Ühendkuningriigi väljastatud kehtiv alaline elamisluba, kuid kehtivuse kaotanud liidu kodaniku pereliikme elamisluba, lendas Londonist Budapesti, kus ta peeti kinni viisa puudumise tõttu. Ungari politsei andis korralduse Ryanairil ta Londonisse

tagasi viia ning lisaks tegi lennuettevõtjale trahvi, kuna Ryanair oli jätnud võtmata vajalikud meetmed veendumaks, et reisijal on olemas nõutud reisisidokumendid. Ryanairi väitel olid reisija dokumendid korras, sest alalise elamisloaga ei ole vaja viisat Ungarisse sisenemisel. Ungari kohus pöördus Euroopa Kohtu poole sooviga tõlgendada direktiivist 2004/38 (mis käsitleb ELi kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil) tulenevaid alalise elamisloa sätteid.

Esiteks küsis Ungari kohus, kas alalise elamisloa omamine vabastab isiku, kes ei ole liikmesriigi kodanik, kuid kes on liidu kodaniku pereliige, liikmesriikide territooriumile sisenemisel viisanõudest. Kõigepealt märkis Euroopa Kohus, et **direktiivi 2004/38 kohaselt vabastab kehtiv elamisluba liidu kodanike pereliikmed viisanõudest**. Elamisluba ja alaline elamisluba on dokumendid, mille omamine liidu kodaniku pereliikme poolt, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, on tõendiks sellest, et neil on elamisõigus ja seega õigus liikmesriigi territooriumile siseneda. Alalise elamisõiguse omandamine sõltub tingimusest, et pereliikmed on koos asjaomase liidu kodanikuga elanud vastuvõtvas liikmesriigis seaduslikult ja pidevalt viis järjestikust aastat. Samuti tuleneb direktiivist, et alalise elamisloa võib väljastada üksnes isikutele, kes on eelnevalt saanud liidu kodaniku pereliikme elamisloa. Sellest järeldub, et **liidu kodaniku pereliikmed, kellele väljastatakse alaline elamisluba, on tingimata isikud, kes liidu kodaniku pereliikme elamisloa omanikena on olnud eelnevalt viisanõudest vabastatud**. Kui aga alalise elamisõiguse omandamine tooks kaasa selle, et nad jäävad ilma viisanõude vabastusest, mis neil liidu kodaniku pereliikme elamisloa omanikena oli enne selle alalise elamisõiguse saamist, siis oleks see vastuolus direktiivi eesmärgiga aidata kaasa liidu kodanike pereliikmete järk-järgulisele integreerumisele.

Seejärel analüüsis Euroopa Kohus küsimust, kas alalise elamisloa omandamine välistab viisanõudest ka juhul, kui selle on välja andnud liikmesriik, mis ei kuulu Schengeni alasse. Kohus märkis, et Schengeni alale kohalduvad sätted näevad sõnaselgelt ette, et need ei mõjuta liidu kodanike ja nende pereliikmete liikumisvabadust, mis on tagatud direktiiviga 2004/38. Üldiselt kohaldatakse seda direktiivi vahet tegemata kõigi liikmesriikide suhtes, olenemata sellest, kas nad kuuluvad Schengenisse või mitte. **Seega direktiivis ette nähtud viisanõudest vabastamine ei piirdu üksnes liidu kodaniku pereliikmega, kellel on Schengeni alasse kuuluva liikmesriigi väljastatud elamisluba või alaline elamisluba**.

Viimasena hindas kohus küsimust, kas elamisloa omamine on piisav tõend selle kohta, et selle elamisloa omanik on liidu kodaniku pereliige, mistõttu isikul on õigus siseneda liikmesriigi territooriumile, ilma et oleks vaja täiendavat kontrollimist. Kuna direktiivi sõnastusest tuleneb, et liikmesriigid võivad väljastada alalise elamisloa üksnes neile isikutele, kes on liidu kodanike pereliikmed, siis see tähendab, et liikmesriik on tingimata eelnevalt kontrollinud, kas asjaomasel isikul on see staatus. Järelikult ei ole seda vaja täiendavalt kontrollida. **Alaline elamisluba võib iseenesest tõendada seda, et seda elamisluba omav isik on liidu kodaniku pereliige**.

Euroopa Kohtu otsus on kättesaadav [siit](#).

C-762/18 ja C-37/19: Varhoven kasatsioon en sad na Republika Bulgaria (eelotsus – õigus saada hüvitist põhipuhkuse eest töölt õigusvastase vabastamise korral)

Euroopa Kohtu otsus, 25. juunil 2020

Eelotsusetaotlused on esitatud kahe kohtuvaidluse raames, millest ühes on küsimus Bulgaaria ja teises Itaalia kohtupraktika rakendamise üle, mis on väidetavalt vastuolus liidu õigusega, sest jätab isiku ilma hüvitisest tasustatud põhipuhkuse eest, mida ta ei kasutanud töölepingu õigusvastase ülesõtmise ja kohtuotsusega tööle ennistamise vahelisel ajavahemikul. Bulgaaria kohus küsis esiteks, kas töötajal on õigus tasustatud põhipuhkusele ajavahemikul töölepingu ülesõtmisest kuni tööle ennistamiseni põhjusel, et sellel ajavahemikul ei töötanud ta tegelikult oma tööandja heaks. Teiseks soovis Bulgaaria kohus ja oma ainsa küsimusega Itaalia kohus teada, kas töötajal on sellistel asjaoludel õigus rahalisele hüvitisele.

Euroopa Kohus meenutas alustuseks, et direktiivi 2003/88 (tööaja korralduse teatavate aspektide kohta) kohaselt on igale töötajale tagatud õigus vähemalt neljanädalasele tasustatud põhipuhkusele, mis kujutab endast eriti tähtsat liidu sotsiaalõiguse põhimõtet, mis on tagatud ka EL põhiõiguste hartaga. Eesmärk võimaldada töötajale puhkust eeldab, et see töötaja on täitnud tööülesandeid, mistõttu tuleb talle ohutuse ja tervise kaitse tagamiseks anda aega puhkamiseks, lõõgastumiseks ja huvialadega tegelemiseks. Seetõttu tuleb õigus tasustatud põhipuhkusele üldjuhul kindlaks määrata lähtuvalt ajast, mille jooksul on töölepingu alusel tegelikult töötatud.

Samas teatud olukordades, kus töötaja ei ole võimeline oma ülesandeid täitma, ei tohi liikmesriik seada seda õigust sõltuvusse kohustusest, et töötaja oleks tegelikult töötanud. Euroopa Kohus on varem otsustanud, et see on eelkõige haiguse tõttu puuduvate töötajate puhul, sest haigusest tulenevat töövõimetust ei ole põhimõtteliselt võimalik ette näha ja see on töötaja tahtest sõltumatu. Siinkohal nentis kohus, et ka asjaolu, et töötajalt võetakse võimalus töötada töölepingu ülesõtmise tõttu, mis tunnustatakse hiljem õigusvastaseks, ei ole võimalik põhimõtteliselt ette näha ja see on töötaja tahtest sõltumatu. Seda enam, et sellise olukorra tingisid just tööandja enda teod, mis olid aluseks töölepingu õigusvastasele ülesõtmisele. **Järelikult tuleb sellises olukorras ajavahemik töölepingu õigusvastasest ülesõtmisest kuni töötaja tööle ennistamiseni võrdsustada tasustatud põhipuhkuse õiguse kindlaksmääramisel tegelikult töötatud ajavahemikuga.**

Euroopa Kohus märkis veel, et olukorra suhtes, milles on töötaja, kes ei saa töötada mitme üksteisele järgneva arvestusperioodi jooksul, tuleb arvesse võtta ka tööandja kaitset ohu eest, et töötajal on töölt puudumise aeg liiga pikk, ning kaitset raskuste eest, mis see võib töökorralduse jaoks kaasa tuua. Sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjades ei näi tööandja huvide kaitse aga ilmtingimata vajalik ja järelikult ei saa see *a priori* õigustada erandi tegemist töötaja õigusest tasustatud põhipuhkusele, sest tööandja, kes ei anna töötajale võimalust oma õigust tasustatud põhipuhkusele kasutada, peab tagajärgede eest vastutama. **Seetõttu on töötajal õigus tasustatud põhipuhkusele terves ulatuses.**

Mis puudutab teist küsimust ehk hüvitist samadel asjaoludel kasutamata jäänud põhipuhkuse eest, siis leidis kohus, et samadel põhjustel nagu eespool toodud, on töötajal õigus hüvitisele

tasustatud põhipuhkuse eest terves ulatuses. Lisaks täpsustas kohus, et kui töötaja on sellel ajavahemikul töötanud teisel töökohal, ei saa ta nõuda esimeselt tööandjalt rahalist hüvitist uuel töökohal töötatud ajavahemikule vastava kasutamata põhipuhkuse eest.

Euroopa Kohtu otsus on kättesaadav [siit](#).

Tegemist on mitteametliku kokkuvõttega EL õiguse büroo valitud kohtulahenditest. EL Kohtu otsuste ja kohtujuristi ettepanekute terviktekstidega saab tutvuda EL Kohtu koduleheküljel või EUR-Lex andmebaasis (viited lisatud).